

For å lette nedlastinga er bladet delt i flere filer. Du finner resten på www.akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/1978/

Rett før 1. mai besøkte to representanter for de streikende stillasarbeiderne i Danmark Oslo. Den forbindelse inviterer Røde Fane-ten til en samtale sammen med klubbformannen på Linjegods, Glenn Ostling og klubbformannen på Jacobsen Elektriske i Hokksund, Arild Nedremo.

Blant andre ting tar de opp arbeidsretten, vurderinga av arbeideraristokratiet, betydninga av streikestøttearbeid og kulturens betydning i en streikesituasjon.

Vi understreker at Villy Nevdal og Jan Schwartz i intervjuet fremmer sine personlige synspunkter og ikke snakker som representanter for stillasarbeiderne.

Erfaring med pamper, kamper og solidaritet

Fra venstre Glenn Ostling, Jan Schwartz, Arild Nedremo og Villy Nevdal.

STREIKEPANEL

Vi står nå midt oppi tariffoppgjøret og det er nettopp vedtatt at det skal brukes tvungen voldgift, hva er deres kommentar til det? Hvordan er reaksjonen på arbeidsplassene? Hvorfor bruker de voldgift nå?

— Arild: Oppe hos oss synes folk dette er ille, det er en måte å vedta et tariffoppgjør over hodet på LO-medlemmene for å hindre at avtalen som betyr lønnsnedslag skal gå ut til uravstemning. Samtidig viser det hvordan den kombinerte oppgjørsformen virker. Hvorfor de tar det i bruk akkurat nå er helt opplagt. Aldri har sjansen for at et oppgjør skulle bli forkasta vært så store i noe oppgjør siden krigen, dette er LO-ledelsen og NAF livredde for.

— Glenn: Hos oss var også forbitnelsen stor. Vi vedtok sterke krav foran tariffoppgjøret. Vi visste jo sjølsagt for mange måneder siden at disse kravene ikke ville bli fremmet av LO-ledelsen, så vi var forberedt på å stemme nei til det vi visste ville bli et lønnsnedslag. Nå får vi et oppgjør som er enda verre enn kravet fra LO-ledelsen, og på toppen av det hele får vi ikke stemme nei, klart at folk blir forbanna.

— Røde Fane: Hva betyr dette for den lokale kampen?

— Glenn: Det betyr at vi må reise lokale krav og kreve lokale lønnsforhandlinger. Dette er svært viktig nå. Det var jo det som egentlig skjedde da vi gikk ut i streik for to år siden. Vi så klart at tariffoppgjøret ikke ville sikre våre lønnskrav så vi tok opp kampen lokalt.

— Arild: Vi innafor Jern og Metall har lokale lønnsforhandlinger festa til avtalen vår på bedriften. Vi har stilt krav om reallønnsøkning. Disse må vi nå justere opp ettersom lønnsnedslaget blir enda

større enn vi trudde. Lokale kamper er sjølsagt helt nødvendig. LO-ledelsen godtar regjeringas krisepolitikk og voldgifta. De godtar fullt ut myten om at vi er i samme båt som kapitalistene og at lønna må ned til det de kaller «vårt felles beste».

— Glenn: Ja, det er virkelig en myte og det er ikke mindre enn fantastisk at det som skal være de fagorganisertes fremste tillitsmenn sprer den for borgerskapet. Faktum er at mens de prater om at vi må gå ned i lønn, så velter borgerskapet seg i luksus. Jeg så nylig at salget av luksusbåter og biler stiger kraftig, mens salget av båter og biler som menigmann vanligvis kjøper går ned. Omsetningen av gull, edelstener og kunstverk øker i hele Europa. Kapitalistene plasserer pengene sine i «sikre verdier», men arbeidsfolk må på porten. Lån får vi omtrent heller ikke lenger. Men bankene låner ut mer enn før. Gjett hvem som får pengene?

Slik er det å «være i samme båt». Det måtte være med oss som dekksgutt på rikfolk sine luksus-yachter.

Men flere og flere klubber og foreninger vender det døve øret til når ledelsen maner til «måtehold» og skriker opp om «ulovlige aksjoner». Det må være klinkende klart at vi ikke har det minste ansvar for avgjørelsen til voldgiftsdomstolen. Det vi har ansvaret for er å selge arbeidskrafta vår så dyrt som mulig og forhindre at kapitalistene skal forsvare de høge profitene og luksuslivet sitt på vår bekostning.

— Stillasarbeiderne: Dette viser klart nødvendigheten av å gjøre de lokale fagforeninger til arbeidernes egne organer, til kamporganisasjoner som tjener arbeidsfolk. Det er nødvendig med lokalt press fra aktive klubber for å presse pam-

LINJEGODS-STREIKEN

I april 1976 streika 80 arbeidere ved Linjegoterminalen på Alnabru i Oslo i tre uker. Arbeiderne hadde lenge vært misfornøyd med lønnsforholda, gjennomsnittslønna lå på ca. 40 000 kroner. Streiken ble satt i gang etter at en lokal bonusavtale var sagt opp og da det var klart at resultatet av tariffoppgjøret ble langt dårligere enn det kravet klub-

ben hadde stilt.

Streiken ble sjølsagt stemplet «ulovlig», en enorm hetskampanje og grov politivold mot streikevakterne bidro til å presse arbeiderne tilbake før kravene var innfridd. Etter streiken ble tre av klubbtiltitsmennene suspendert fra Oslo Transportarbeiderforening. Glenn Ostling som deltar i dette intervjuet ble gjenvalgt som klubbformann etter at suspensjonstida gikk ut i fjor vår.

pene til å støtte rettferdige krav. Med fagforeninger som kamporganisasjoner kvier fagforeningsledelsen seg for å gå mot rettferdige krav.

— **Røde Fane:** Hva slags erfaring har dere hatt med LO-ledelsen i deres kamp?

— Stillasarbeiderne: Gang på gang ser vi at disse folkene går mot rettferdige krav. Vi har mange ganger hatt eksklusjonstruselen hengende over hodet fordi vi har tatt opp kampen.

— Glenn: Det er en metode de bruker

STREIKEPANEL

her også. Tre av våre tillitsmenn ble f.eks. suspenderte etter streiken vår. Det var opprinnelig et initiativ fra NAF og bedriften som sa de ikke ville akseptere oss som tillitsmenn igjen. Deretter ble vi suspendert av vår forbundsledelse, de gjorde kort og godt det kapitalistene ba dem om å gjøre. Dette føyde seg bare pent inn i rekken av angrep som de folka kom med. Fra første dag gikk de mot streiken vår i borgerpressa og forsvarte til og med politivold mot streikevaktene våre.

— Arild: Dette er jo et mønster som har gjentatt seg i samtlige arbeidskonflikter de siste åra.

Vi så det samme i den kampen vi hadde på arbeidsplassen vår. Vårt eneste krav var å beholde jobbene og hindre nedlegging. Dette åpenbart rettferdige kravet kunne de sjølsagt ikke gå mot, men de gikk mot all kamp for å hindre nedlegging. De reiste opp til oss flere ganger for å få oss til å gjennoppta arbeidet så fort som mulig.

Et annet eksempel som viser LO-ledelsens forakt for medlemmene er jo årets tariffoppgjør. 27 klubber og foreninger i forbundet har gått mot kombioppgjør, 3 har anbefalt det. På tross av dette gikk Jern og Metall-ledelsen inn for kombioppgjøret, flere og flere gjennomskuer sjølsagt disse folka.

— Røde Fane: Arbeidere i kamp blir stilt overfor en rekke lover og regelverk som blir brukt for å stoppe rettferdige aksjoner. Hovedavtalen, arbeidsretten, forbundets egne vedtekter osv. Hvilken holdning skal vi ha til dette? Har det fortsatt effekt på arbeidsfolk når borgerskapet vifter med paragrafer?

— Glenn: Dette er borgerskapets lover og institusjoner. Hvilken rettferdighet

fins f.eks. i at en arbeidsrett etter Arbeidsmiljøloven gir kapitalistene rett til å sparke enhver arbeider som er i «ulovlig streik». Tømmerne hos Block Watne streika fordi Block Watne i årevis hadde brutt avtalen på en rekke punkter. Men da tømmerne brøt avtalen på ett punkt, nemlig den såkalte fredsplikten, da sto de plutselig uten jobb! Dersom arbeiderklassen skulle la seg binde av dette lovverket, ville det bety å la seg frata retten til å kjempe for sine rettmessige krav.

Men respekten for dette lovverket sitter ennå djupt hos mange.

Faren for at arbeidsfolk som slåss for rettferdige krav skal la seg kriminalisere vil alltid være til stede dersom dette ikke blir diskutert grundig blant de streikende. Når f.eks. borgerskapet sender politi på døra til hver enkelt som de gjorde under streika vår, vil dette være et sterkt press i forhold til familier, naboer etc. På den annen side vil folk som har erfart dette trekke viktige lærdommer. De vil skjønne at det først og fremst er styrkeforholdet i en streik som er viktig — ikke om borgerskapet mener at den er «ulovlig». Svært mange kamper f. eks. Jøtul og på brygga har seiret på tross av at de er blitt erklært ulovlige.

— Røde Fane: Men er det ikke slik at svært mange arbeidsfolk har gjennomskuet f.eks. arbeidsretten og ikke tar den alvorlig lenger?

— Arild: Vi har flere og flere eksempler på at folk er villige til å trosse arbeidsretten. De fleste arbeidere ser først og fremst på om en streik er rettferdig eller ikke, ikke om arbeidsretten har godkjent den som lovlig. Når vi var i streik ble det ikke en gang snakka om arbeidsretten. Det og andre eksempler viser at borgerskapet sjøl ikke ser det som en egna meto-

Arbeidsretten er ikke lenger et egna middel for borgerskapet for å knekke streiker.

de for å knekke alle kamper. De kommer sjølsagt til å bruke den igjen, men dette avhenger av nivået i kampen.

Bruk av eksklusjon og suspensjon fra pampenes side er egentlig også et spørsmål om styrkeforhold. De vil alltid true med det, men det er ikke alltid de tør å gjennomføre det. Det skjedde hos oss også. Vi satt folk fra mange forskjellige partier, inkludert DNA, og sa rett ut til dem: bare ekskluder oss, vi fortsetter uansett. Da turte de ikke å gjøre det, det ville vært for avslørende. Andre steder igjen ser vi folk som blir suspendert bare fordi de skriver seg på en liste for å støtte en streik. Det er et spørsmål om styrkeforhold.

— Røde Fane: Hvordan fungerer dette i Danmark?

— Stillasarbeiderne: Vi har en domstol bestående av både LO og NAF som i tillegg til å dømme streiker ulovlig også illegger streikende bøter. Vi er f.eks. blitt idømt 4000 kroner pr. mann. Dette er helt forkastelig. Arbeidsretten er ingen rett for arbeidsfolk.

— Arild: Den såkalte fredsplikten er en tvangstrøye for arbeidsfolk. Vi opplever nå et gigantisk angrep på levestandarden til arbeidsfolk. Mot dette må vi følge eksemplet til bl.a. bussjåførene som var i streik nylig. Vi ser jo også at når de tar opp kampen møter de et samstemmig kor fra Tor Halvorsen til Kolbjørn Harbu i

STREIKEPANEL

Friheten som sier at man burde ventet på LO, og det manes til ansvarlighet osv. Vi ser nå hva denne ventingen faktisk innebærer. Nei, streikeretten må forsvares og brukes på tross av alle slags «regler» og borgerlige «arbeiderlederes råd».

— **Røde Fane: Vi har nå snakket en del om streik som en mulig metode for å møte kriseforliket, men det finnes vel andre kampformer også?**

— Stillasarbeiderne: Kampen vår har vist nødvendigheten av å utvikle nye kampformer blant annet for å møte streikebryteriet som arbeidskjøperne organiserer hele tiden. Når streikebrytere har gjennomført vårt arbeid og har reist stillasene igjen. Vi har stilt så mannsterkt at selv om politiet har møtt opp har de ikke klart å hindre oss i dette.

Kampen vår er blitt møtt med en massiv hets. Det blir påstått at det er en liten gruppe ytterliggående som driver streiken og det blir bl.a. snakket om «kinesere», vårt beste svar på det er å vise til det levende demokratiet i streiken. Vi har jevnlig møter der alle 106 deltar og fatter de vedtak som er nødvendig for å drive streiken.

Denne hetsen kommer for å legalisere streikebryteriet. Dette er det noen som har møtt offensivt ved å lage plakater med navn og foto av streikebryterne som blir klistret opp over hele byen.

Vi har også besøkt den danske Arbeidsgiverforeningen to ganger for å protestere mot bøter som vi helt urettmessig er blitt idømt. Dette har vært svært virkningsfullt.

Ellers vil jeg framheve betydningen av støttekomiteer som samler inn penger og sprer informasjon om streiken. Det er 90 slike komiteer i arbeid nå.

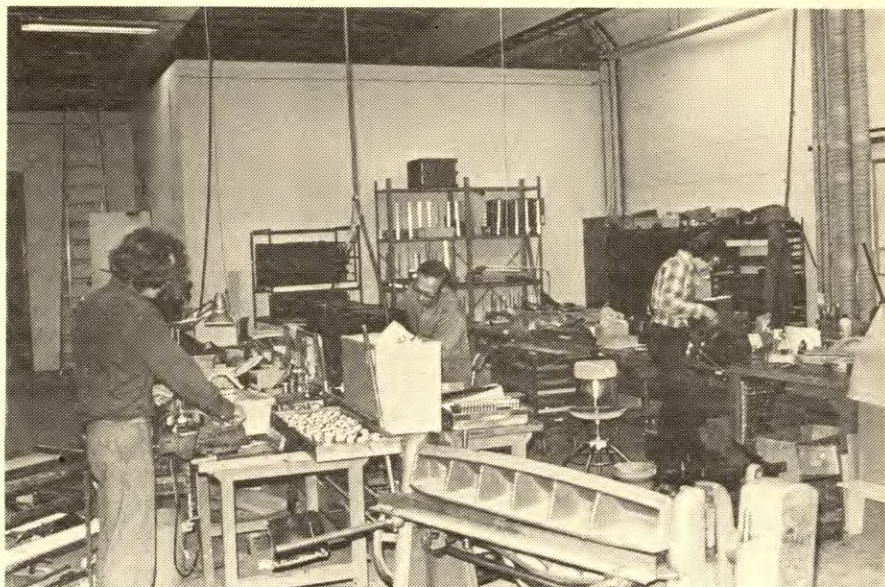
— Glenn: Borgerskapet er i en offensiv situasjon. De har massemedia, rettsapparat og LO-ledelsen på sin side. I en slik situasjon er det nødvendig at arbeiderklassen bruker fantasien og utvikler nye kampformer og jeg tror vi har mye å lære av stillasarbeiderne i så måte. Dere har vunnet en viktig seier allerede, nemlig kampen om folkeopinionen. Til det kreves aktivitet og fantasi. Vi tapte *den* kampen i vår streik og så hvor farlig det fungerer når vi ikke klarer å gjendrive løgnkampanjer og hets som vi vet vil bli brukt mot alle rettferdige kamper.

— **Røde Fane: Vi har jo eksempler fra andre land på andre framskredne kampformer, jeg tenker bl.a. på okkupasjon for å hindre nedlegging, slik LIP arbeiderne i Frankrike gjorde for noen år siden, er det mulig å gjennomføre slike kampformer i våre land?**

— Arild: Vi hører jo stadig snakk om Norges fredelige tradisjoner, vårt demokratiske samfunn osv. Som vi har sett de senere år blir streiker møtt av voldsapparatet. Dette stiller disse såkalte tradisjonene i sitt rette lys. Arbeidsfolk er nødt til å svare med samme mynt. Kamp mot nedleggelser er spesielt lite utvikla her i landet ennå. I vårt tilfelle var det tilstrekkelig med streik og et bredt arbeid i opinionen. Men det er klart at okkupasjon av lager for å ta pant i verdien osv., er fullt ut mulig også her i landet. Bare se på den bølge av husokkupasjoner som boligsøkende har gjennomført i de siste åra. Dette viser at det i høyeste grad er en egna kampform.

— **Røde Fane: Er det riktig å snakke om yrkesforbud i Norge?**

— Arild: Det snakkes ofte om yrkesforbudet i Vest-Tyskland, men faktum er jo at yrkesforbudet er kommet lenger i

STREIKEN VED JACOBSEN ELEKTRISKE

I fjor høst var Jacobsen Elektriske i Hokksund trua av nedleggelse, noe som ville innebære at de nærmere 100 ansatte ville bli satt på porten. De daværende eierne, Norwesco, mente at drifta ikke lenger var lønnsom. En stund var det på tale at Asea skulle overta og flytte produksjonen til Oslo. I september streika arbeiderne i fire og en halv dag, de krevde at arbeidsplassene skulle be-

verages. Det ble nedsatt et aksjonsutvalg med representanter fra alle fagforeningene på bedriften. De retta henvendelser til LO-ledelsen og Industridepartementet med krav om støtte. På tross av trusler fra forbundsledelsen i Jern og Metall, som stempla aksjonen «ulovlig», ga streiken resultater. De fikk stor støtte fra hele landet og til slutt overtok Aktuell Elektriske drifta. Arild Nedremo som deltar i intervjuet, er fortsatt klubbformann ved bedriften.

Norge enn de fleste andre land i Europa. Vi har etterhvert fått så mange eksempler på det at ledende folk i NAF må innrømme det helt åpent. Dette er da heller ikke noe nytt i Norge, bare tenk på svarteli-

stinga av sjøfolk som har foregått i alle år.

— Stillasarbeiderne: Også i Danmark har det vært mange eksempler på politiske oppsigelser. Vi ser klart sammen-

STREIKEPANEL

hengen mellom krise og innskrenkninger av politiske rettigheter. Gjennom mange år utvikla det seg en sterk gruppe av kampvillige arbeidere i skipsverfts-industrien. Samtidig rammet krise i stor grad den samme industrien som igjen førte til masseoppsigelser. Arbeidskjøperne har systematisk sparket kampvillige arbeidere først, noe som på kort sikt har ført til nedgang i kampkrafta til denne gruppe arbeidere.

— **Røde Fane: Jeg har lyst til å komme inn på kulturens betydning i kampsituasjoner, dette er et område som vi har utviklet i altfor liten grad her i Norge.**

Stillasarbeiderne: Det er helt nødvendig å bygge ut arbeiderkulturen mer enn vi har gjort. Vi har lært mye av dette. I streikens startfase satte vi ned et utvalg som skulle arbeide spesielt med dette. Dette har ført til at vi i løpet av streiken har laget et teaterstykke om streiken som reiser rundt og på den måten forteller om kampen vår. Vi har laget to lysbildeserier med innspilte lydbåndkommentarer som kan sendes rundt. På den måten er ikke vi avhengig av å være til stede personlig på støttemøter o.l. Det er også i ferd med å bli spilt en spillefilm om streiken. Jeg regner også med at det etterhvert vil bli en bok ut av det. Dette er svært viktig for å nå ut med propaganda, men også fordi dette har stor kulturell verdi for arbeiderklassen. Dette er jo også historisk materiale som det er viktig å bevare for ettertiden.

— Glenn: Filmen om Hammerverkkonflikten er et bra eksempel på at det går an å lage film om arbeidskamper med et bra resultat. Men det er svært viktig at arbeiderne sjøl har den politiske kontrollen med slik virksomhet. NRK filmet da politiet brukte grov vold mot våre

streikevakter. Senere het det seg at denne filmen ble overeksponert — den ble aldri vist.

— Arild: Kulturen er svært viktig. Vi gjorde en stor feil i vår kamp nettopp fordi vi ikke klarte å aktivisere folk gjennom kulturelle aktiviteter og mer aktiv deltakelse i streiken.

Jeg kommer opprinnelig fra Vestfossen og bodde der da cellulosefabrikken der ble nedlagt. Stykket Svartkatten ble laget omkring dette. Dette vakte stor begeistring blant arbeiderne som var involvert. Det har aldri vært så mye folk samla i Samfunnshuset siden krigen som da dette stykket hadde premiere. Det at stykket ble laget førte også til at søkelyset ble satt på ledelsen på bedrifta og deres tvilsomme transaksjoner. På grunn av at dette kom fram ble det utrolig nok retts-sak mot dem, selv om dette ikke førte til noen store dommer.

Jeg mener også at det er nødvendig å understreke betydninga av at alle deltar aktivt i en streik. Parolen: «Streik er ikke ferie,» er blitt reist mange ganger. Alle seierrike streiker de siste åra har vist at stor aktivitet og aktiv deltakelse fra alle fra første stund er en viktig forutsetning for seier.

— **Røde Fane: Betydninga av støttearbeid utofra?**

— Stillasarbeiderne: De 90 støttekomiteene har vært avgjørende for at vi har holdt stand og uten dem hadde vi aldri nådd så bredt ut med propagandaen. Støtten fra andre fagforeninger og klubber har også enorm betydning.

— Glenn: Streikestøttekomiteene har blitt framhevet som helt nødvendige i samtlige streiker de siste årene. Økonomisk har det hatt den betydningen at ingen streikende arbeidere har blitt sultet

STREIKEPANEL

STILLASARBEIDER-STREIKEN I DANMARK

Ved juletider i fjor gikk nærmere 100 stillasarbeidere ved firmaet Activ til streik som protestaksjon mot usaklig oppsigelse av fire arbeidskamerater. I over fire måneder har arbeiderne ført en heltemodig kamp. Militante aksjoner mot streikebryteri, okkupasjon av arbeidsgiverforeningens lokaler og et aktivt støttear-

beid har tilført arbeiderklassen i Danmark viktige lærdommer som har perspektiver langt utover deres egen streik. De er dømt til bøter av arbeidsretten på over 750 000 kroner og er blitt utsatt for utallige provokasjoner fra borgerskapet.

I det Røde Fane går i trykken er det klart at Stillasarbeiderne har vunnet full seier.

STREIKEPANEL

tilbake til jobben. Dette er en bragd i seg sjøl når vi vet at forbundsledelsene sitter på streikekassene rundt omkring. Nett-opp fordi komiteene er så viktige har de blitt så rasende angrepet av arbeideraristokratene og borgerlige «arbeiderledere.»

— Arild: Ved siden av det rent økonomiske har det også en stor politisk og moralsk betydning. Dette er ofte viktig fordi streikende ofte er sterkt pressa på grunn av hets i borgerpressa osv. For våre folk ga det svær entusiasme at det stod folk med bøsser nedover hele Buskerud, i Steinberg, Mjøndalen, Drammen osv. Aktive klubber, fagforeninger og støttekomiteer får bevist at det er en levende solidaritet i den norske arbeiderklassen. Streikestøttekomiteen i Hønefoss arrangerte f.eks. bedriftsbesøk på en masse bedrifter slik at vi kunne legge fram saka vår. Det er helt klart at de som angriper streikestøttekomiteen er de som er mot at arbeidsfolk skal slåss.

— Stillasarbeiderne: I Danmark har borgerpressa kommet med de utroligste angrep på støttekomiteene, bl.a. har de påstått at de unndrar seg beskatning for

de innsamlede penger. Akkurat som ikke arbeidsfolk som har betalt skatt på sine penger skal ha rett til å bruke de til hva de vil.

— **Røde Fane: Det at dere har kommet fra Danmark for å fortelle om streiken og samle støtte, er et konkret eksempel på solidaritet over landegrensene. Er det nok av dette?**

— Stillasarbeiderne: For oss er det veldig fint å oppleve den støtten vi har fått her i Norge. Vi har også mottatt støtte fra Sverige og Tyskland. Det er et fint uttrykk for solidaritet over landegrensene.

— Glenn: Vi har sett en økende tendens til slik støtte i det siste. Når f.eks. havnearbeiderne i Göteborg nekta å losse omdigerte skip fra Oslo under bryggestreiken, var dette mer enn et uttrykk for solidaritet. Det var rett og slett nødvendig for å hindre streikebryteri. Men fortsatt er det for lite av dette. Vi er blitt mer bevisste på dette i klubben vår og har bl.a. støttet Grünwick-streiken i England. Men det er fortsatt langt igjen før parolen: «arbeidere i alle land, foren dere!» er en levende realitet i *hele* arbeiderklassen.

Debatt & kritikk

Språkdebatt

Vi vil med dette starte en språkdebatt i Røde Fane. Vi trykker et innlegg fra Olaus som stod i Klassekampen i januar. Han mener at vi bør unngå fornorsking av bokmålet som han kaller dansk. Det vil i følge Olaus skape illusjoner om at bokmål kan gjøres folkelig. Vi må kjempe for at nynorsk skal bli det eneste skriftspråket i landet.

Et svar til Olaus imøtegår hans syn på fornorsking av bokmålet. Svaret bruker språkhistoria for å påvise at det er uvitenskapelig å kalle bokmålet dansk. Det blir hevdet at Olaus linje i praksis vil fremme en språklinje i Klassekampen og Røde Fane som er i tråd med linja til de mest reaksjonære

re språkpolitiske kreftene i Riksmålsforbundet.

Alle mellomtitler står for redaksjonens regning. Vi oppfordrer flere til å delta i debatten.

SPRÅKDEBATT

Illusjonsmakeri om «fornorsking» av bokmålet

Overskrifti på side 4 i Klassekampen laurdag 22. oktober slær fast at dialektinnslag undergrev dansken, dvs. i bokmålet. Eg kan ikkje sjå anna enn at utgangspunktet for dette er at bokmålet representerer to språk, norsk og dansk. Det står seinare i artikkelen at di meir dialektfarga skuleborni skriv (bokmålelevane) dess veikare står dansken som skriftspråk mellom dei.

Redaksjonane i Klassekampen og Rau-de Fane (RF) meiner altså at ved å nytta dei «mest norske formene og ordi» som er tilletne i bokmålet, så undergrev ein dansken. Dette er å snu problemet på hovudet. Grunnen til at dansk framleis er skriftspråket for heile 80 prosent av skuleborni i landet er at dansken har vorte tillempa for Noreg, ved at ein del norske ord og former har fått tilgjenge. Dette har skapt illusjonar hjå svært mange om at bokmål er norsk, eller i alle fall kan gjerast norsk.

Ved å køyra ut ein parole om at innslag av dialekt i bokmål undergrev dansken, stiller ein seg på lina åt Knut Knutsen som på 1800-talet var den leiande i å «fornorske» dansken. Ein marxist som ser at Noreg har motseiingi mellom dansk og norsk skriftspråk, lyt og sjå at denne linja er ei tillemping av dansken for Noreg, og dermed ei styrkjing av dansken si stilling i landet.

Det einaste ein oppnår med «fornor-

skinga» er å halda oppe gamle og å skapa nye illusjonar om bokmålet som norsk språk, og å svekkja kampen for nynorsk som skriftspråk for alle. Det vert rett nok slege fast at ein er imot «tilnermingspolitikken» men argumenti manglar.

I diskusjonen i Klassekampen vert motseiingi stilt mellom å skriva etter «rettskrivingsnormalen» eller å kunne dra inn dialektuttrykk.

Kameraten i RF-redaksjonen skriv at rettskrivingsnormalane er resultat av politisk hestehandel. Javel, men framleis har vi motseiingi mellom dansk og norsk skriftspråk og det er den vi må ta utgangspunkt i. Det kjem ei ålmenn oppfordring om å skriva med utgangspunkt i dialekten, døme at sogningar må få lov å skriva i-formi i bundi form eintal for sterke hokjønnsord. Det er sjølvrett dersom sogningen skriv nynorsk, men korleis vil det høva seg å skriva «regjeringi» i ein bokmålstekst. Vil det då vera rett å bryta bokmålsnormalen, og ta inn dialektuttrykk/former?

Eller er det slik at vestlendingar skal skriva nynorsk med dialektinnslag, og austlendingar bokmål med dialektinnslag. Denne problemstillingi nemner ikkje kameraten i RF-redaksjonen med eitt ord, fordi han ikkje stiller motseiingi mellom norsk og dansk (skrift)språk. Det er viktig å forstå at innslag av dialektuttrykk i nynorsk er ein del av nynorsken

SPRÅKDEBATT

sitt vesen, det er med på å visa at nynorsken er ein samnemnar for dei norske dialektane og det gjer språket meir brukande for vanlege folk. På den andre sida er dialektuttrykk i bokmål ein del av bokmålet sitt vesen, nemleg å tillempa dansken for Noreg.

Så vert Asbjørn Elden dregen inn. Problemet er ikkje først og fremst korleis forfattarar og diktarar skal skriva, men korleis ein skal byggja og konsolidera eit norsk språk for vanlege arbeidsfolk, og verta kvitt den språkforvirringi som er. Då vil det sikkert koma inn fleire innlegg frå arbeidsfolk, og då vil det koma fram fleire Asbjørn Elden'ar. Vidare er det ikkje spørsmål om å påleggja ein forfattar å skriva korrekt korkje det eine eller det andre, men å sjølv stå for ei linje for nynorsk og mot illusjonsmakeri om bokmålet, og føra denne linja ut i praksis.

Korleis skal så denne linja først ut i praksis, i Klassekampen og Røde Fane? Ein må sjølv sagt ha klart for seg at det politiske innhaldet i eit innlegg er det vik-

tigaste. Difor skal ein like sjølv sagt propagandera at arbeidsfolk må skriva meir både i innleggsform og i diktform om sin eigen situasjon og anna, uansett språkform. Lesarinnlegg må takast inn heilt og fullt som dei er, men vi kommunistar må slå klart fast at ein eventuell bruk av bokmål er ein veikskap ved innlegget, men at han er underordna.

Når det gjeld redaksjonelle innlegg i Klassekampen og hovudoppslag i Røde Fane, må ein derimot setja langt strengare krav. Partiet må ha plikt til å vera leiande i kampen for nynorsken, og til å avvisa alt illusjonsmakeri om bokmålet. Difor bør slike innlegg vurderast nøye, når det gjeld språkbruken. For å ta første setninga i innlegget om «firerbanden»: «Åssen skal vi analysere utviklinga i Kina». For det første: Er det slik folk er vande med å sjå bokmålet i tidsskrift og aviser? Neppe. For det andre: Er det ei oppgåve for oss å få folk til å tru at bokmål kan skrivast folkeleg?

Olaus

Olaus medlem av Riksmålforbundet?

I Klassekampen nr. 3, (4. januar) 1978 hadde underskrifta Olaus ei artikkel om Klassekampen og Røde Fanes bruk av «radikalt» bokmål i redaksjonelle artikler.

Jeg er enig med Olaus i flere ting. Blant annet at vi må kjempe for å gjøre nynorsk til eneste skriftspråk i landet. At dette er en kamp mot dansken, og at det

vi må gjøre er å «byggja og konsolidera eit norsk språk for vanlege arbeidsfolk».

Men jeg er djupt uenig i den linja Olaus legger fram for bruk av såkalt «radikalt» bokmål. Kort uttrykt går den ut på at det er gærent å bruke sånt bokmål, at det ikke er riktig å legge vinn på bruk av mange norske former og levende norske dialektord i bokmålet.

SPRÅKDEBATT

Kort uttrykt mener jeg at:

— Olaus tar helt feil når han kaller bokmålet for dansk. Bokmålet i 1970-åra er ikke lengre dansk, men et norsk/dansk blandingskriftspråk. Å kalle det dansk er uvitenskapelig og anti-marxistisk.

— Han tar helt feil når han går mot norske former brukt i dette blandings-språket. I virkeligheten vil hans linje bety at Klassekampen og Røde Fane i språk-spørsmålet skulle legge seg på linje med Aftenposten og Riksmålsforbundet, altså de språkpolitisk dummeste og mest erke-reaksjonære delene av borgerskapet.

— Han tar feil når han trur at «radikalt» bokmål hindrer oppslutning om nynorsken mens «konservativt» bokmål skaper færre «illusjoner» og følgelig gjør det lettere å spre nynorsken. Ut fra hans argumentasjon skulle vi tru det var lettere å gjøre Aftenposten-lesere til nynorsk-folk fordi de ikke fikk så mange «illusjoner». Virkeligheten er stikk motsatt av det Olaus trur.

At dette spørsmålet er viktig må både jeg og Olaus være enige om ettersom han (som jeg) tydeligvis mener at vi fortsatt er nødt til å bruke bokmål i pressa vår ved siden av nynorsk. Men hva slags linje skal vi følge? Olaus vil at vi skal følge linja med å skrive «konservativt» bokmål (med få norske former), jeg mener at vi skal skrive «radikalt» (med mange norske former) Hvilken linje som vinner, får altså viktige praktiske følger.

Olaus tar for seg spørsmålet ganske kort, og det er sjølsagt rett i et leserinnlegg i Klassekampen. På den andre sida er det ikke tvil om at han blir ganske overflatisk. Jeg prøver å gå djupere i analysen enn han. Jeg vil vise gjennom å ta for meg historia og noen konkrete eksempler åffer hans linje er feilaktig og re-

aksjonær og min er rett og progressiv.

Jeg mener at innlegget til Olaus ikke holder vitenskapelig og går inn for ei reaksjonær, norskfiendtlig linje i språkpolitikken. Her er mitt syn på de spørsmåla han tar opp:

Danske embetsmenn undertrykte norsken

1. Den danske føydalismens undertrykkelse av Norge har skapt det historiske grunnlaget for undertrykkelsen av det norske språket. Føydalistene og deres embetsmenn hadde dansk språk og kultur. Byoverklassen brukte mye dansk. På 1800-tallet oppsto et industriborgerskap som også brukte dansk. Følgen blei at toppene i det kapitalistiske borgerskapet, deres embetsmenn og intellektuelle, stort sett skreiv dansk med enkelte norske former.

Nasjonaldannelsen skapte behov for skriftspråk

2. Med utviklinga av Norge til en moderne nasjon vokste behovet for et normalisert norsk skriftspråk. Kapitalistene trengte det for å organisere arbeidet i industrien, utvikle kunnskapsnivået for å utvikle produksjonen, utvikle handelen, styrke det politiske grepet over massene osv., osv. Det arbeidende folket — proletariatet, flertallet av bøndene, fiskerne — trengte det for å kunne delta i nasjonens liv og organisere sin kamp for frigjøring. Under frigjøringskampen mot Sverige trengte hele nasjonen et felles språk for å slutte seg bedre sammen mot nasjonens fiender.

SPRÅKDEBATT

Danske embetsmenn spilte en viktig rolle i den språklige undertrykkinga. Her ser vi utenriksminister Greve Johan Hartvig Ernst Bernstorff 1712—72

Likheten mellom norsk og dansk la grunnlaget for to linjer

3. Om det gamle språket i Norge hadde vært helt fremmed — som f.eks. latin eller fransk — så ville dette språket sikkert raskt blitt avskaffa til fordel for et nytt norsk skriftspråk, bygd på det levende norske talespråket. Fremmedspråket ville blitt forvist til salongene til den eldste og «fineste» delen av overklassen.

Men den særegne vansken i Norge var at dansk er nær beslekta med norsk. Med litt arbeid er det lett å forstå for nordmenn, sjøl om det er svært vanskelig å lære og bruke. Dette la grunnlaget for to ulike linjer for å utvikle et felles norsk skriftspråk.

For det første — Åsens linje: å bygge et helstøpt norsk skriftspråk på grunnlag av vitenskapelige undersøkelser av det levende norske talespråket. Dette er ei riktig linje som samsvarer med det arbeidende folkets interesser. Den vil gi det store flertallet innafør den norske nasjonen et skriftspråk som brukere av norsk lett kan lære og gjøre seg nytte av. Derfor må Åsens linje i dag også være linja til proletarietets parti i Norge.

For det andre — linja til Knut Knutsen med flere, som Olaus nevner, som går ut på å putte inn noen norske ord og former i det *danske* skriftspråket. Dette var linja til det nasjonale borgerskapet. Det ønska et sjølstendig, kapitalistisk Norge. De nasjonale borgerne som så karest, forsto også at dansken ikke dugde som skriftspråk i et sjølstendig Norge: Det ville hindre utviklinga av produksjonen og undervisninga, og det ville hindre herredømmet til borgerskapet over proletariatet og de arbeidende massene som snakka norsk. Men samtidig brukte dette nasjonale borgerskapet sjøl for det meste dansk. Derfor gikk det inn for et kompromiss mellom dansk og norsk. Ved å blande norske former inn i den danske normalen, ville det gjøre den til et felles skriftspråk som flertallet som brukte norsk kunne svelge, og samtidig sjøl redde mest mulig av sitt eget danske språk med i normalen. Men denne linja kunne aldri skape noe skriftspråk som kan brukes lett og sikkert av de fleste som snakker norsk, både mot den norske nasjonen og det norske folkets interesser. Derfor må proletarietets parti i dag også være mot linja med å bygge en felles skriftnormal på å reformere dansken.

De reine dansk-tilhengerne var mot begge disse linjene. De mest reaksjonære

SPRÅKDEBATT

Ivar Aasens norske skriftspråk vant ikke full seier i den nasjonale frigjøringskampen.

embetsmannskretsene med røtter i føydaltida og andre sneversynte borgere som ikke skjønnte noe av den historiske utviklinga, klamra seg til den dødsdømte klassiske dansken. De ville ikke forstå at dansken i Norge bare kunne reddes gjennom kompromisser og reformer.

Språkspørsmålet uløst på tross av seier i den nasjonale revolusjonen

4. Åsens norske skriftspråk klarte ikke å vinne full seier i Norge i løpet av den nasjonale frigjøringskampen som ledet fram til 1905. En grunn var at mange av de borgerlige lederne av frigjøringskampen sjøl brukte dansk, en annen grunn var at de beste patriotene som brukte norsk sjøl var småborgere og politisk uklare. DNA som i en periode gikk inn for norsk, sveik dette standpunktet ettersom borgerskapet for godt fikk overtaket i

partiet. Men her har jeg ikke tenkt å diskutere grunnene til at det gikk sånn, men *virkinga* av det.

Følgene var at etter 1905 hadde Norge *fortsatt* ikke et felles norsk skriftspråk som var brukt av hele nasjonen. Norsk (nynorsk) skriftspråk var tatt i bruk, men hele nasjonens skriftspråk, var nå i tilbakegang. Dansk (riksmål) var fortsatt offisielt skriftspråk og mye i bruk. Den viktige nasjonale oppgava å utvikle et norsk skriftspråk, var altså uløst enda den norske nasjonale revolusjonen ellers var over.

Bokmålet — en sosialdemokratisk bastardløsning

5. Oppgava var ikke løst, men problemene var der sjølsagt likevel. Dansk var fortsatt like ubrukkelig for arbeidsfolk i Norge. Dansk var fortsatt hinder for kapitalistene i utviklinga av handel, produksjon og politisk herredømme over folket. Siden den eneste fullverdige løsninga ikke blei noe av, så tvang ei dårligere løsning seg fram. Det var ei typisk norsk sosialdemokratisk løsning, ei halvveis løsning full av fallgruber i samsvar med det gode sosialdemokratiske prinsippet om å «reformere råtten skapen akkurat så mye at vi slipper å kvitte oss med den».

DNA tok over Knutsen-linja og gjennomførte den i et omfang som Knutsen sjøl ikke kunne drømt om. Norske ord og former blei blanda inn i den danske normalen som aldri før. Av det danske skriftspråket (riksmål) blei det norsk-danske bastardspråket «bokmål» skapt.

SPRÅKDEBATT

Olaus vurderer bokmålet gærent

6. Og nå kommer vi til Olaus første grove feil. Han sier: «grunnen til at dansk framleis er skriftspråket for heile 80 prosent av skulebarna» i dag. Deres skriftspråk er *bokmål*, som er *norsk/dansk blandingspråk*, og ikke dansk med noen norske former.

Progressive norske forfattere som Wergeland, Bjørnson, Kielland til og med sosialisten Sivle, (i romanen «Streik» og mange dikt), og kommunisten Rudolf Nilsen skreiv i hovedsak på dansk med noen norske former. Alf Prøysen, Dag Solstad, Asbjørn Elden, Jon Michelet skriver på et norsk/dansk blandingspråk der norsk er hovedsida og der det utenom den offisielle «bokmåls»-normalen også er sterke innslag av norsk dialekt. Samtidig er det ikke vanskelig å se at slagg fra dansken følger med. Men det er uvitenskapelig og følgelig også i strid med marxismen å kalle det for *dansk*.

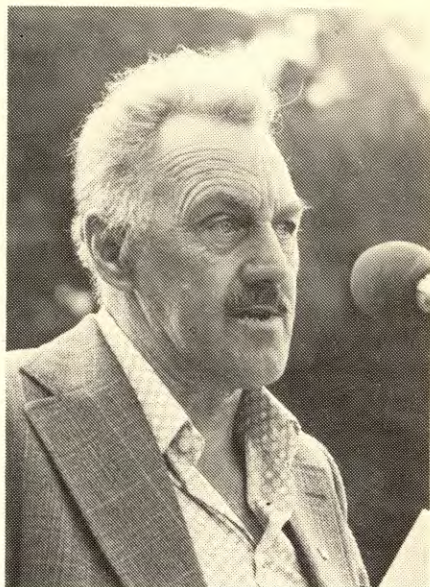
Olaus gjør en feil fordi han ikke bruker dialektikk og ikke ser at de sosialdemokratiske reformene faktisk har betydd et omslag i utviklinga av bokmålsnormalen. Ikke fra «dårlig» til «bra», men fra mest dansk til mest norsk.

Bokmål er blanding av norsk og dansk

7. Bokmålet er norsk/dansk blanding og ikke lenger i hovedsak dansk fordi:

— det har tatt opp i seg en del viktig norsk grammatikk, blant annet substantiver i hunkjønn, norsk bøyning av mange verb osv.

— det har tatt opp i seg mange norske

Forfatteren av dette innlegget mener at det er uvitenskapelig å kalle det språket f.eks. Elden bruker for dansk.

ord som ikke finnes på dansk.

— i måten å utforme setninger på bruker det en del former henta fra norsk talespråk, eller gjør det i hvert fall mulig å bruke sånne former.

— en del reint danske ord, grammatiske former osv. er forbudt.

Følgen av dette er blitt, at når vi gransker moderne bokmålstekster (som f.eks. denne artikkelen), så finner vi oftest at det er norske tekster med tydelig innslag av dansk. (Det går også an å legge seg tett opptil dansken, det kommer jeg tilbake til).

Det er ikke vanskelig å gjøre vitenskapelige eksperimenter som viser at det er sånn. Ta f.eks. for deg et dikt skrivi av en

SPRÅKDEBATT

av de store norske klassikerne som skreiv på dansk (Bjørnson, Ibsen, Sivle). Prøv på å lese det med norsk uttale av orda. Du finner at linjene ofte ikke rimer og noen ganger får du også trøbbel med rytmen. Ta et moderne dikt av Prøysen eller Elden (ikke et som er skrivi på rein dialekt). Gjør du samme prøven vil du som regel finne at det går an å lese opp disse dikta på norsk. Om du har en danske nær ved så la henne prøve det samme! Dansker klarer lett å lese dansk-norske dikt med rim, til og med Rudolf Nilsen. Men prøv å tvinge den stakkars danske kameraten din til å innrømme at Prøysen eller Elden skriver på dansk!

Olaus er for nynorsk skriftspråk. Bra. Han liker ikke at bokmål fortsatt er mye brukt normal. Jeg er enig, enda jeg sjøl bruker en tillempa bokmålsnormal. Det er den jeg har lært og dessverre lærer vi ikke skikkelig norsk på skolen i den landsdelen der jeg vokste opp. Men verken jeg eller Olaus er fritatt fra å analysere åssen stillinga nå virkelig er. Vi kan ønske at historia hadde utvikla seg på en annen måte sånn at nynorsk alt nå hadde vært eneste skriftspråk i landet. Men det skjedde ikke. Da må vi analysere bl.a. hva som virkelig har skjedd med riksmål/bokmål. Ei sånn analyse viser at bokmålet er norsk/dansk og ikke dansk. Jeg tror Olaus er moralsk forarga i steden for å analysere spørsmålet og at det leder til gærent resultat. Eller i beste fall at han nøyer seg med å gjenta analyser fra 1800 tallet og den første delen av vårt århundre, da riksmålet virkelig var i hovedsak dansk.

Bokmål kan aldri bli skriftnormal

8. Dette betyr ikke at jeg vil «forsva-

re» bokmålet. Jeg sier at objektivt sett, og ut fra et vitenskapelig utgangspunkt må vi slå fast at det er en norsk/dansk bastardnormal. Men det er verken en «god norsk» eller en «helt norsk» normal. Det som arbeidsfolk og nasjonen trenger, er en normal som er enkel, klar og konsekvent, som ligger nær opp til det levende talespråket og som derfor også blir lett å lære og grei å bruke.

En sånn normal finnes: den nynorske skriftnormalen.

Bokmålet er ikke en sånn normal og kan ikke bli det, nettopp fordi hele vitsen med bokmålet er å redde de danske restene. Bokmål blei konsekvent renska for de danske restene i grammatikk, grunnord, ordbygging osv., hva blir det? Alle kompromissene mellom det undertrykte norske talespråket og de seiglivna danske formene i bokmålet må også gjøre det svært inkonsekvent og forvirra. På grunnlag av den vide og slappe bokmålsnormalen kan du — om du jobber med det — både skrive nokså nært opp til reint norsk (som jeg mener Elden gjør) og nært opp til klassisk dansk. Det er klart dette gjør det vanskelig for arbeidsfolk å lære å bli trygge i bruken av bokmål, og i tillegg kommer at de må lære seg mange danske former som sjøl etter et langt liv ikke blir brukt i talespråket.

Bokmålet er norsk/dansk, men det er fortsatt et uttrykk for nasjonal undertrykkelse av det norske språket. Det fører til språklig hjelpelaushet i skriftspråket til mange arbeidere som ikke har sjanse til å jobbe mye med språket. Det gir borgere og intellektuelle muligheter til å dyrke dansken og andre fremmede former. Det fører til språkforvirring, sånn som Olaus er inne på. I Klassekampen herjer jævlige unorske former som «påpeke» i

SPRÅKDEBATT

stedet for peke på og til og med det fæle «eksemplifisere» og det henger sammen med vannkunne i redaksjonen, men det kommer også av at det faktisk er vanskelig å bruke den vassne bokmålsnormalen uten at sånne uhyrer tyter fram.

Og hva skjedde med den reine dansken?

9. Dansken lever som et slags spøkelse i form av en klovn: Riksmålsforbundet og det såkalte riksmålet etter krigen. Spøkelse fordi den reine dansken er dau. Borgerskapet og de reaksjonære intellektuelle som ville forsvare dansk/norsken kunne *mestre* denne forma bare så lenge ungene deres sjøl fikk undervisning i denne normalen. Hvem er det som skriver sånt i Norge nå? Bare et bitte lite fåtall av erke-reaksjonære intellektuelle. Petter Wessel Zappfe skriver dansk, men ikke mange andre klarer det som han. (Han er dessuten en gammel mann som har lært dansk den gangen folk lærte det i Norge.)

Dansken er dau, men *ideen* om dansken lever. *Riksmålsforbundet* er en ekstrem høyreorganisasjon som er organisert for å verne om denne ideen. Det latterlige (eller klovnaktige) er bare at det store flertallet av reaksjonære medlemmer i denne organisasjonen *kan ikke dansk*. De har ikke hatt tid, mulighet og interesse for å lære seg det. Bare et lite mindretall av Riksmålsforbundets medlemmer behersker en høy (men unorsk og reaksjonær) språklig kultur, resten bryr seg ikke om det. De veit at det heter «nu», «efter», «sprog» og at det er gærent å bruke hunkjønnsformer, og dette latterlige knotet tror de er det samme som det danske skriftspråket i Norge som Wellhaven eller Ibsen brukte.

Lars Roar Langslet til høyre på bildet, Høyre-politiker og framtreddende talsmann for «riksmålet».

Når Riksmålsforbundet likevel er politisk viktig så er det fordi det hele tida kjemper for å underminere og hetse mot nynorsken, og for å styrke dansk og undertrykke norsk i bokmålet. Sånn virker det også som et levende argument for sosialdemokratene som stiller dem opp som en «motvekt» mot nynorskorganisasjonene med seg sjøl i midten som «nøytrale dommere».

Åffer daua den reine dansken i Norge? Fordi den var ubrukkelig. Det var objektive, økonomiske og politiske grunner til at den måtte forkastes. Monopolkapitalen kunne ikke bruke den heller. Ingen overnaturlige makter og heller ikke ti-tusener av kulturløse riksmåls-desperados kunne stå mot denne nødvendige historiske utviklinga. De klarte ikke å bevare den reine dansken i sine egne rekke en gang.

SPRÅKDEBATT

Den reine dansken har lidd nederlag, sånn som den historiske nødvendigheten måtte tvinge den til å lide nederlag. Jeg trur framtida vil vise at norsk/dansken er baktroppen til den reine dansken, som nå forsvarer de skansene den reine dansken har tapt. Jeg trur framtida vil vise at norsk/dansken også med nødvendighet må lide nederlag, akkurat som den reine dansken gjorde det.

Målet er et norsk skriftspråk — bygd på nynorsknormal

10. Undertrykkinga av det norske språket finnes altså fortsatt. Bokmålet er et uttrykk for dansk undertrykkelse av det norske språket. Oppgava er fortsatt å få ett norsk skriftspråk i landet, og det må bygge på nynorsknormalen. Men Olaus tar feil når han trur vi skal erstatte en dansk med en norsk normal. Det vi skal, er å erstatte en norsk/dansk blandingsnormal med en god norsk normal. Så lenge han ikke skjønner det vil han også ha store vansker med å føre kampen videre.

Lite sannsynlig at nynorsk blir eneste skriftspråk under kapitalismen

11. Men åssen skal dette skje? For at nynorsk skal bli eneste skriftspråk i landet, må det bli skriftspråket i all undervisning. Det må også bli skriftspråket for handel, produksjon og administrasjon. Under kapitalismen betyr det at det må bli monopolkapitalens og statsbyråkratiets skriftspråk. Det er en reform som er mulig også innafor rammen av kapitalismen (og det ville være et framskritt også innafor rammen av kapitalismen.) Men monopolkapitalen vil nå heller prøve å

utrydde nynorskmoren og la det hangle og gå som det har gått til nå. Jeg har også vansker med å se hvilke politiske krefter som ville tvinge gjennom en så svær reform nå. Derfor trur jeg det er *lite sannsynlig* at nynorsk blir eneste skriftspråk i landet under kapitalismen.

Det som er *mest sannsynlig* er derfor at denne uløste oppgava som ligger igjen etter den nasjonale og borgerlig-demokratiske revolusjonen må løses *etter* at proletariatet har tatt makta i den sosialistiske revolusjonen. Da blir det også mulig å gjøre nynorsk til skriftspråk for administrasjon og handel, og bruke demokratisk diskusjon for å vinne flertall for nynorsk som undervisningsspråk i skoleverket.

Oppgavene nå

12. Om vi *ikke* kan rekne det som trolig at vi får denne reforma gjennom under kapitalismen, hva blir oppgavene våre nå da?

- I. Å reise spørsmålet — å stille oppgava riktig.
- II. Å kjempe for å forsvare og utvide bruken av nynorsken.
- III. Å kjempe mot dansken.

13. Den viktigste fronten for praktisk arbeid trur jeg er å forsvare og utvide området for bruk av nynorsken. Nå finnes mulighetene for å ikke bare hindre nedgangen i tallet på nynorsk-kretser, men i tillegg å vinne fler.

Det henger sammen med det allmenne oppsvinget i klassekampen, med den økte politiske bevisstheten på landsbygda (og det er viktig ikke fordi nynorsk er «bygdemål», men fordi det er hovedbasen for skriftlig nynorsk nå) og med det at den kommunistiske rørsle leda av AKP(m-l)

Utvide bruken av nynorsk og kjempe mot dansken er viktige oppgaver i tida framover.

tar denne oppgava alvorlig.

Dessuten utvida bruk av nynorsk i skolevesen, administrasjon osv. — overalt utafor nynorsk-kretsene.

Fortsatt nødvendig for mange å bruke bokmålsnormal

14. Men hva så med det flertallet av kommunister som har lært bokmålsnormal og skriver bokmålsnormal? Vi er nødt til å bruke bokmålsnormal både fordi mange bare behersker den og fordi mange arbeidsfolk som vi vil nå, har fordommer mot nynorsk. Vi ønsker å lære flere arbeidsfolk (bl.a. i østlandsområdet) å lese nynorsk lett — og dette er et viktig problem. Det gjør vi ved at Klasse-

kampen har artikler både på norsk og på norsk/dansk. Vi er altså fortsatt nødt til å bruke den norsk-danske normalen og-så.

Fram for et enklest mulig skriftspråk

15. Men hva slags bokmålsnormal? Redaksjonene i Klassekampen, Røde Fane og Forlaget Oktober har rett når de går inn for en normal med mest mulig norsk og minst mulig dansk (såkalt «radikalt» bokmål). Fordi:

— Vi trenger å skrive sånn at det er lettest mulig for folk å lese og forstå det. Mye danske former gjør det vanskelig å forstå. Mye norske former, lettere å for-

SPRÅKDEBATT

stå. Hvem har lettest språk: Alf Prøysen og Asbjørn Elden, eller Andre Bjerke og Stein Mehren?

— «Radikalt» bokmål er lettere å bruke for arbeidsfolk som har lært bokmålsnormalen enn «konservativt» bokmål. Ved første blick kan det se ut som det er omvendt. Men arbeidsfolk som er utrent og skriver konservativt, lager ofte tunge setninger, putter inn «ei» og «kun» osv., og har vansker for å uttrykke seg lett og flytende. Arbeiderkorrespondenter til Klassekampen (og helst skal det være de fleste partimedlemmer og mange fler), klarer bare å skrive enkelt og muntlig om de får bruke former som ikke er for langt fra talespråket. Det betyr om det de bruker bokmål — «radikalt» bokmål.

— Og dessuten ønsker vi å underminere grunnlaget for flest mulig av de seigliga danske formene ved å hindre at de blir brukt. Vi vil ikke at de skal bre seg, men at de skal bli trengt tilbake. Altså vil vi helst se minst mulig av dem når vi skriver bokmål, sjøl om vi ikke kan bli helt kvitt dem.

Et skriftspråk må bygge på nynorsknormalen

16. Er målet for dette å «gjøre norsk/dansken til reint norsk» eller å «skape samnorsk»? Nei. Dette er ei linje for bruk av norsk/dansken så lenge den er utbredd og vi ikke kan bli kvitt den. Når det arbeidende folket i frihet (dvs. under proletarietets diktatur) kan ta på seg oppgava å innføre et enhetlig skriftspråk, så må det skje på grunnlag av nynorsknormalen og ikke ved ei sammensmeltning til «samnorsk» som bare betyr å fortsatt dra med de danske formene.

Men blir det vanskelig å innføre en ny-

norsknormal om bokmålet blir «radikalisert»? Nei, fordi det vil trene flere brukere av bokmål opp i norske former og underminere de danske, og med det vil det også gjøre overgangen til skikkelig norsk mindre.

Er «fornorsking» illusjonsmakeri?

17. Og nå kommer vi til Olaus andre store feil, der han sklir over i reaksjon. Tankegangen til Olaus er nemlig sånn:

I) Det skaper illusjoner om at bokmålet er norsk om vi innfører flere norske ord og former i bokmålet.

II) Dette hjelper bokmålet mot nynorsken og bevarer dansken i Norge.

III) Derfor bør Klassekampen og Røde Fane redaksjonelt unngå å bruke «radikalt» bokmål og unngå at det blir brukt norske dialektord i redaksjonelle tekster på bokmål.

Altså vil Olaus at redaksjonelt materiale skal *for det første* prioritere nynorsk og *for det andre* bruke bokmålsnormal der danske former får forrang for norske! På den måten vil Olaus at leserne skal slippe å få «illusjoner» om at bokmål kan brukes. Og i skuffelse over de fæle bokmålstekstene skal de bli overbevist om at nynorsk er best!

I tillegg tuller Olaus med å si at «problemet er ikkje først og fremst korleis forfattarar og diktarar skal skriva, men korleis ein skal byggja og konsolidera eit norsk språk for vanlege arbeidsfolk, og verta kvitt den språkforvirringa som er». Han lager et falskt skille mellom forfattere både blant de viktigste arkitektene, bygningsarbeiderne og lærermestrene når det gjelder å skape godt språk. Se på Dante som skapte moderne italiensk. Eller se på Ivar Åsen som brukte nynorsken

Ønsker Olaus at folk som ikke behersker nynorsk skal legge seg på den språkpolitiske linja til Aftenposten og Morgenbladet?

som forfatter nettopp for å utvikle det norske skriftspråket. Stikk i mot det Olaus trur er det altså svært viktig åssen forfattere skriver.

Men tilbake til det viktigste argumentet hans om å «ikke skape illusjoner».

Foretrekker Olaus at vi skal bruke ekstremt riksmål?

18. Olaus vil ikke ha «radikalt» bokmål, ikke norske former i bokmålet, for at ingen skal tru at det «går an å gjøre det norsk».

Han kritiserer denne setninga fra Røde Fane: «Åssen skal vi analysere utviklinga i Kina». Hva vil Olaus ha i steden? Tar vi han på ordet så vil han at det skal stå «Hvorledes skal vi analysere utviklingen i Kina». Han sier om den første setninga: «For det første: er det slik folk er vande med å sjå bokmålet i tidsskrift og aviser? Neppe. For det andre: er det ei oppgave

for oss å få folk til å tru at bokmålet kan skrivast folkleg?»

Er ikke dette ganske dårlige argumenter? For det første: skal vi skrive bokmålet «sånn som folk er vant til det?» Aftenposten er Norges største avis. Den skriver «nu» og «etter». Skal vi skrive «nu» og «etter»? For det andre: Hva er mest naturlig, hva er lettest å lese for en som snakker norsk: «Hvorledes» og «utviklingen» eller «åssen» og «utviklinga»? Skriver vi for å bli forstått, eller skal vi bare skrive dansk for at folk skal gi opp å lese oss?

I konsekvensen kan vi trekke tankegangen til Olaus lengre. Vi skal forby former i bokmål som ikke står i de offisielle ordlistene (altså ikke skrive «skrivi» men «skrevet»). Vi skal heller ikke bruke tillatte sideformer som er «radikale» (som «åssen»). Men blir det ikke da også riktig å bruke mest mulig «konservative» tillatte former? F.eks. «hytten» og ikke «hyt-

SPRÅKDEBATT

ta». Ja, åffer skal vi ikke gå over til å skrive «sne», «kuen» (eller «koen») for riktig å «unngå illusjoner» for ikke å «styrke dansken sin stilling i landet» og ikke «få folk til å tru at bokmål kan skrivast folkeleg?»

Olaus står for ei linje som i praksis vil få Klassekampen osv. på linje med de mest reaksjonære «riksmålsforkjemperne» som vil *utvide* dansken innfor bokmålet og *trengje tilbake* norske former.

Og dette trur han er i arbeiderklassens interesse og vil hjelpe nynorsken!

Olaus linje fremmer språkforvirring

19. Men åssen vil ei sånn linje virke i praksis?

Det norske talespråket, som er grunnlaget for skriftspråket, det lever og utvikler seg hele tida. Det er ikke dødt og stivna. Hovedsida i forholdet mellom talespråk og skriftspråk er at talespråk danner grunnlaget for skriftspråk — sånn som norsk danner grunnlaget for nynorsknormalen og har tvingi gjennom endringer i norsk/dansk normalen. Bisida er at skriftspråket også påvirker talespråket.

Mye bruk av dansk påvirker talespråket. Se på færøysk i forhold til islandsk. Færøysk har masse danske former som ikke fins i islandsk, nettopp fordi Island hadde sitt skriftspråk mens Færøyaner ikkje hadde sitt.

Det reine danske språket i Norge har påverka norsk talespråk. De danske formene i norsk/dansken gjør det også.

Aftenposten-språket som Olaus vil verne om påvirker norsk talespråk. Riktignok langsamt og ikke så mye som borgeleg byintellektuelle trur, fordi det levende

språket er fantastisk seigt og motstandsdyktig. Men påvirkninga fins. Og hva fører det til? Større språkforvirring, dårligere talespråk, større vansker den dagen da vi kan gå løs på oppgava å innføre nynorsk som skriftspråk i hele nasjonen.

Det skjønner ikke Olaus, fordi han ikke går ut fra den levende virkeligheten. I stedet trur han på en «jo verre jo bedre» taktikk som minner om trotskisme. I følge han skulle Aftenposten-lesere bli nynorsk-tilhengere fordi Aftenposten skriver dårlig konservativt norsk/dansk, mens Klassekampen-lesere blir dansk-tilhengere fordi Klassekampen bruker «radikalt» norsk/dansk. At virkeligheten er motsatt har han ikke forstått.

Skaper språkreformer illusjoner?

20. Dessuten syns jeg Olaus har forstått dårlig hva det betyr å ta hensyn til interessene til vanlige arbeidsfolk som i dag må lære og bruke bokmål.

Ungene mine går på skole i Oslo. Er det i deres interesse å få bruke «radikalt» bokmål? Setningsbygningen, bøyningsformene, ord som de bruker når de snakker sammen med vennene sine? Det vil gjøre det lettere for dem å lære og skrive og uttrykke seg. Er det «bedre» at de lærer å bruke «konservativt» bokmål eller dansk? Det ville gjøre norskopplæringa som er vanskelig nok for mange arbeiderunger, enda mye tyngre for dem.

Hva med arbeideren som skal fylle ut et skjema? Skrive en søknad? Et leserbrev? En resolusjon? Olaus tenker på «illusjoner», men ikke på vanskene som levende mennesker har i dag.

Jeg ser helt forskjellig på disse sakene. Som kommunist er jeg mot reformisme,

SPRÅKDEBATT

men for mange reformer. Jeg avviser som trotskisme ideer om at alle reformer skaper illusjoner som fører til reformisme.

Under kapitalismen er jeg tilhenger av økt arbeidsløshetsstrygd. Det er en reform. Men under sosialismen? Under sosialismen er jeg for å avskaffe arbeidsløsheten, noe som aldri går under kapitalismen.

Jeg er for å reformere bokmålet i retning mer norsk. Det er en reform, bl.a. for å underminere dansken og hjelpe arbeidsfolk som ikke har noe annet valg enn å få opplæring i bokmålet. Men under sosialismen? Under sosialismen er jeg for å avskaffe bokmålet — «radikalt» bokmål også — å innføre nynorsk overalt, noe jeg dessverre ikke tror vi får gjennom under kapitalismen.

Skjønner du parallellen Olaus? Skjønner du at i taktikken må vi gå inn for en del små forbedringer som ikke løser de *strategiske* problemene, og at det er en del av arbeidet vårt for å mobilisere folket til *revolusjonen*?

Historia viser at Olaus tar feil

20. Historia bekrefter at Olaus linje for bokmålet betyr språklig reaksjon, og er knytta sammen med politisk reaksjon.

Rettskrivningsnormalen av 1938 var i praksis et forsøk på å få deler av den dødsdømte dansken til å overleve i ny form. Men hva tvang denne normalen gjennom? Det var et forsøk fra sosialdemokratiet på å avlede den økte bevisstheten til arbeidsfolk i by og land i 30-åra (og det svarte til den norske monopolkapitalens interesser også). Det var en dårlig løsning. Men det ga den rene dansken dødsstøtet og utvida bruken av norske former. Hva var riktig i 1938? Å gå mot

normalen for bokmål av 1938 ut fra Olaus ide om at det «skaper illusjoner», eller gå inn for denne reformen, sjøl om kommunistene visste den var råtten og dårlig? Jeg har ikke sjekka hva kommunistene faktisk gjorde, men jeg mener det ville være riktig å støtte den.

I 50-åra kom et voldsomt hardt angrep på nynorsken. Denne offensiven har først blitt bremsa de siste åra. Hva var de politiske forholda da? Reaksjon, den fascistiske McCarty-bølgen nådde Norge der særlig ledelsen i DNA og Høyre brukte den. Offensiv mot kommunistene. Mot radikale sosialdemokrater. Mot alt som smakte av nasjonal sjølstendighet, for nasjonal nihilisme og underordning under USA. (Grunnlaget for Ja til EF-kampanja i 60- og 70-åra var den politiske alliansen for USA og NATO i 40- og 50-åra) Og altså samtidig ei veldig oppblomstring av Riksmålsforbundet. Grov hets mot nynorsk og nynorskefolk. Maktberuste gærninger i Riksmålsforbundet håpa at nynorsken kunne knuses en gang for alle.

Og *samtidig* angrep på «radikale» former i normalen av 1938 og bruk av dialekt i bokmålet. Lærebooks som fulgte 1938-normalen ble hengt ut i avisene og renska ut av skolen. (Jeg har hørt at i 40-åra blei Prøysen først nekta medlemskap i «visens venner». Jeg har ikke undersøkt saka, men syns det er sannsynlig at det henger sammen med hele det reaksjonære klimaet både politisk og i språkspørsmålet.) Mange danske former blei tillatt igjen i læreboknormalen av 1959.

Ettersom den hardeste offensiven ga seg, kom mer «sindige» riksmålsfolk (i dag representert av typen Langslet) til å gå inn for at nynorsken skulle få en slags «ghetto» i Norge der «de verdier den re-

SPRÅKDEBATT

presenterer» skulle «bevares». Det viste seg håpløst å uttrykke norsk skriftspråk i Norge. Derfor altså linja med at et norsk/dansk med mest mulig danske former skulle være hovedskriftspråk, med noen distrikter i indre Sogn osv. satt av som «ekte steinalderlandsby» der «fossiler» som nynorsken skulle få overleve sammen med treskrud og hjemmeveving.

Denne offensiven satte sånn skrekk i nynorskfolk at mange av dem godtok argumentasjonen av den typen som Langslet står for og ga opp målsettinga med nynorsk som eneste riksmål i landet. Faktisk er det til og med i 70-åra hard motstand mot denne parola innafor nynorskorganisasjonene sjøll! Til og med en del av nynorskfolka vil altså godta å nøye seg med å være «språklig naturreservat» og la norsk/dansken dominere som skriftspråk bare nynorsken overlever i noen få distrikter.

Erfaringene fra 50-åra viser klar sammenheng mellom nedgang i massenes kamp, nedgang i den politiske bevisstheten om nødvendigheten av å kjempe for nasjonal sjølstendighet, hets mot kommunister, hets mot nynorsk og norske former i bokmålet. Sammenhengen er ikke tilfeldig. Angrep på norske former *allment* var «knot» og «stygt» og ga med det også ammunisjon mot nynorsken. Det gjorde nynorsken mer fremmed for brukere av bokmålet, spredde mytene om at nynorsk er «vanskelig» og ga med det også vann på mølla til de som ville gjøre nynorsk kretser til bokmålskretser.

Dette er det som virkeligheten viser, Olaus.

Men hva ville du gjort om du hadde vært politisk aktiv på denne tida?

Så vidt jeg skjønner linja di, måtte du handle sånn:

Gå mot angrep på kommunister (sjølsagt). Gå inn for nasjonal uavhengighet i forholdet til USA og NATO (sjølsagt). Kjempe mot hetsen mot nynorsk (sjølsagt). Men: støtte utrenskninga av lærebøker som brukte «radikal» 1938-rettskrivning fra skolene. Støtte innføringa av danske former i normalen av 1959. Olaus måtte si at han var uenig i riksmålsreaksjonens *argument* for kampanja mot disse lærebøkene, og formene, men enig i *resultatet*. For disse lærebøkene og formene skapte «nye illusjonar» om bokmålet som norsk språk og svekka «kampen for nynorsk som skriftspråk for alle». At de ble renska ut, betydde derfor i *praksis* å «svekke illusjoner» og å «styrke kampen for nynorsk».

Men var det sånn da, Olaus? Nei, det var ikke sånn. En som virkelig stod for arbeiderklassens og nasjonens interesser, en virkelig kjemper for nynorsken på denne tida måtte gå *mot* angrepene på norske former i bokmålet, *nettopp* for å forsvare nynorsken og hindre framgang for dansken.

Linja di derimot likner veldig på Langslets linje. «Konservativt» bokmål sammen med nynorsk i et reservat. Sjøl om du sier at du vil at nynorsken skal bli skriftspråk i hele landet, er faren at du i praktiske språkspørsmål kunne havne sammen med Langslet.

Skjønner du nå hvorfor denne linja er anti-norsk og djupt reaksjonær?

Jeg har tatt hardt i for å få klare og skarpe motsetninger, kjære Olaus. En diskusjon om disse sakene kan bare tjene norsken og bringe den tida nærmere da vi er kvitt dansken i skriftspråket her i landet. Så kanskje du eller andre vil svare?

SPRÅKDEBATT

Unngå fremmedord og unorske former i nynorsken

21. Til slutt vil jeg bare kort nevne ei anna sak. Det gjelder bruk av danske former og andre fremmedord og unorske former i *nynorsken*.

Jeg har aldri lært nynorsk skikkelig. Men etterhvert har jeg lest en del godt nynorsk og en del filologi. Det har også gjort at jeg følger bedre med i åssen folk faktisk snakker og har begynt å tenke mer over det.

Jeg kan ikke si så mye om arbeidet som har vært gjort for å utvikle og modernisere nynorsken. Mye av dette arbeidet har sikkert vært nødvendig. Men samtidig er det vel klart at riksmålsfolk og tilhengere av dansk og «samnorsk» har søkt å utvanne nynorsken for å gjøre det lettere å få til en tilnærming mellom den og bokmålet på *norsk/danskens vilkår*.

Så langt jeg kan se har det ført med seg at det har dukka opp en slags «sørebøsk» eller skal vi si «dagsnytt-nynorsk» som likner mye på dårlig bokmål, med mange fremmedord, lange danske ordbygninger

osv., bare at det står «ein» foran. Sânt nynorsk skiller seg fra det norske talespråket og inneholder en trusel om at norsk-dansken skal overleve i ei ny form. «Eksemplifisere» er dårlig norsk, også på nynorsk. Jeg syns ikke «problemstillingen» er godt heller, Olaus. Ikke for at du er så verst, det jeg kan se.

Og hvor vil jeg med å ta opp dette? Jeg vil ha fram at det fins enda en front for de som vil kjempe for godt norsk: og det er innafor nynorsken sjøl. Der trengs også kampen for norske ord isteden for fremmedord, for korte muntlige setninger, for å bli kvitt de verste lange sammensatte orda — skapt etter dansk-tysk mønster. Der gjelder det også at folk som skriver må høre etter åssen folk snakker og bruke det som målestokk — og kjempe mot sânt nynorsk som står i statlige rundskriv fra en del departementer.

Om Olaus ikke endrer syn, så vil han kanskje også nytte høvet til å bruke den større plassen som Røde Fane gir for å legge fram sitt eget syn grundigere^o

K.G.

Kritikk av «firerbande»-artikkelen i Røde Fane 1/2-77

Kina-ven kritiserer i dette innlegget Røde Fane for lettsindig behandling av kildemateriale i «firerbande»-artikkelen i nummer 1/2—77.

Videre stiller han spørsmålstegn ved om det er riktig å vurdere borgerlige «Kina-eksperter» så negativt som kildemateriale som artikkelforfatteren gjør.

Redaksjonen vil seinere komme tilbake til disse spørsmålene og prøve å svare Kina-ven.

Takk til Raude Fane-redaksjonen for at eg nå får spalteplass til nokre kritiske kommentarar til «firerbande»-artikkelen i nr. 1—2/77 — etter at eg har skrive brev til redaksjonen om dette i april og i oktober i fjor.

Hovudproblemet

Hovudproblemet, slik eg ser det, er RFs handsaming av to dokument: *Oppsummering frå forumet om arbeidet i kunst og litteratur i dei væpna styrkane som kamerat Lin Piao har latt kamerat Chiang Ching ta ansvaret for* frå 1966 og *Lenge leve sigeren i folkekrigen*, ein tale Lin Piao heldt i 1965. Begge vert skarpt kritiserte i RF, det første vert kalla eit «revisjonistisk dokument» (s. 54), om det andre vert det sagt at det er «lett å se at det ikke er noe marxistisk verk» (s. 49).

«Oppsummeringa»

Dette «revisjonistiske» dokumentet har formann Mao «personleg gått gjennom og revidert tre gonger» ifølgje eit brev frå Lin Piao som er prenta saman med dokumentet, og som har vore offentleggjort i *Folkets Dagblad* 29/5—67. Berre på denne bakgrunnen er det klårt problematisk å gjere som RF: Å sette *Oppsummeringa* opp mot Maos Yenan-tale frå 1942. Men måten RF kritiserer *Oppsummeringa* på, synest heilt forkasteleg. For det første må ein jo vere klår over at ho vart laga rett før Kulturrevolusjonen, og at det *då* var viktig å gå til åtak på revisjonistiske trekk ved den tidlegare kulturen, samt dyrkinga av det gamle og det utanlandske. At *Oppsummeringa* nå i tilbakeblikk synest ein-sidig, er ei heilt anna sak. Vi må da vere

FIRERBANDEN

såpass materialistiske i kritikken vår at vi ser historiske hendingar og dokument i ljøs av deira eiga tid. Det same vil gjelde t.d. Yao Wen-yuans artikkel frå denne tida der han kritiserer skodespelet om *Hai Rui* — ein artikkel som og Mao gjorde store endringar i før han vart offentleggjort.

Vidare, i sin iver etter å gi ein analyse av «firerbanden» tufta på sjølvstendig studium (intensjonen er god nok!), fell RF i den litt for opplagte fella å lese inn i *Oppsummeringa* frå 1966 slikt som «firerbanden» vert kritisert for nå. Følgjande sitat (s. 26) treng knappast fleire kommentarar:

«Men Chiang Ching uttrykte alt for 10 år sia, på seminaret i Folkets frigjøringshær i 1966, *ei anna linje*: Nemlig at den proletariske kunsten og kulturen i praksis skulle avskjære seg totalt fra fortida, at den skulle forkaste *alt* som var laga før kulturrevolusjonen og i andre land enn i Kina, og på denne måten stå fram som noe helt «nytt» født «av intet», dvs. uten noen historisk kontinuitet bak seg.

Dette kunne Chiang Ching sjølsagt ikke si helt åpent.»

Og på liknande vis, etter eit sitat frå *Oppsummeringa*, kommenterer RF: «Utviklinga siden har avslørt det dypere innholdet i denne uttalelsen.» (s. 40) Vidare blir Chiang Ching/*Oppsummeringa* kritisert for *ikkje* å ha sagt mange viktige ting som Mao seier i Yenan-talen (s. 31,32). Er det ikkje problematisk å kritisere ein tekst meir utifrå det han *ikkje* seier og den uutsagte djupare meininga enn det som ope står å lese?

«Lenge leve sigeren i folkekrigen»

På same vis vert denne talen kritisert

for mye han *ikkje* seier, og dessutan vert innhaldet forvrengt.

Døme: Lin Piao framstiller «verdenssituasjonen som om det bare er en viktig motsigelse i verden» (s. 49). Ikkje rett. Heile første delen av talen går nettopp på Maos metode om alltid å finne fram til *hovudmotseiinga*. Og Lin Piao skriv (t.d. s. 31 i den norske utgåva) om «hovudmotsigelsen i våre dagers verden».

Døme: «Men for Lin var ikke motsigelsen proletariat—borgerskap stor og viktig. Derfor la han ingen vekt på de

FIRERBANDEN

revolusjonære kreftene som fins hos proletariatet og de arbeidende massene i de kapitalistiske og imperialistiske landa.» (s. 50)

Heile denne talen er gjennomsyra av tanken om at tredje verda er hovudkrafta i verdsrevolusjonen, noko t.d. *Klassekampen* og skriv svært mye om for tida. Å henge seg opp i kva som *ikkje* vert nemnt i ein tale, kan slå dårleg ut for nokon kvar, t.d. Hua Kuo-feng i Rapporten til KKP's 11. nasjonale kongress sist haust, eller Huang Hua i talen i Hovudforsamlinga i SN (Sameinte Nasjonar) 29/9—77. Begge tar opp *hovudmotseiinga* i verda i dag, men dei nemner *ikkje* motseiinga proletariat—borgarskap i dei kapitalistiske landa.

Andre ting kunne nemnast, men det eg vil fram til er at vi må gjere eit skilje mellom desse to dokumenta (som eg ikkje finn «revisjonistiske») på eine sida og Lin Piaos/Chiang Chings revisjonistiske liner på hi sida. Dessutan er det vel og gjerne slik at Lin Piao og Chiang Ching gjekk gjennom ei *utvikling* frå 1965/66 og fram til deira respektive fall?

Eit spørsmål om Lu Hsun

Kan RF gjere greie for *når* Lu Hsun «blei kommunist» (s. 43), eller gjere klårt kva dei meiner med uttrykket «blei kommunist» i dette høvet?

Om «muudervulkanen»

RF burde vere litt meir varsame i sin «ned med alt»-kritikk av den «revisjonistiske og øvrige borgerlige pressa». Sitat:

«Men å *forstå* at alle de lange og «lærde» artiklene om Kina ikke inneholder noe annet enn varm, dampende søle, at

Kan Lu Hsun kalles kommunist selv om han ikke var med i partiet? spør Kina-ven.

det ikke finnes det *minste* sannhetskorn i dem, det er den første *forutsetninga* for å forstå hva som *virkelig* skjer i Kina.» (s.12)

Om det er ein ting *eg* har lært av avsløringa av «firerbanden» så er det nettopp at Kina-ekspertane i Hong Kong og Vesten ikkje er så heilt utanfor likevel. Nokre døme:

— dei peika alt seint på året 1973 på at kampanjen mot Konfutse i stort mon var eit åtak på Chou En-lai.

— dei skreiv mye om at Chiang Ching var svært upopulær blant folk i Kina og at ho var motstandar av Chou En-lai.

— dei skreiv om Wang, Chang og Yao som «Shanghai-mafiaen», m.a.o. ein

FIRERBANDEN

klikk eller fraksjon.

I disse sakene finst det vel ein del «sannhetskorn»?

Vidare vart det skrive om uro og væpna kampar i Kina hausten 1976, noko som og er stadfest frå Kina.

RF nemner som døme på all den falske propagandaen uttrykk som «Kina er på randen av borgerkrig» (s. 6).

Vel, Hua Kuo-feng er sjølv inne på fåren for borgarkrig i sin tale til 2. Tachai-konferansen i desember 1976. Elles er det rett å peike på at pressa stort sett har gjengitt den kritikken av «firerbanden» som kinesarane sjølve har komme med,

sjølv om dei nyttar andre uttrykk. Eina- ste alvorlege punktet der det meste av pressa er usamd med kinesarane (og KK og RF), er at dei meiner «dei fire» hadde Maos støtte.

Om det skulle rå nokon tvil om det: Dette er ikkje nokon generell attest for at pressa gir sanninga om Kina. Men den «fornekt alt»-haldninga som RF gir uttrykk for (jmf. sitatet ovanfor) tener heller ikkje sanninga. Mindre svada og fleire fakta! Det bør vere parolen — som den er det i Kina etter «firerbanden»!

Kina-ven

HVORFOR ABONNERE PÅ RØDE FANE?

- Fordi du får seks nummer i året rett i postkassa!
- Fordi du sparer penger!
- Fordi du hjelper til med å holde oss sjølberga — abonnentene er vår økonomiske støttepilar!
- Fordi du trenger RØDE FANE — dessuten er 60 kroner året svært billig!

Jeg/vi vil abonnere på Røde Fane fra nr. .../78, og betaler når første nummer kommer.

Gruppeabonnement, oppgi antall

Send slippen til Røde Fane, boks 2046, Grünerløkka, Oslo 5.

Navn

Adresse

Postnr./sted

STALIN

Marxismen og det nasjonale og koloniale spørsmålet

Nå på norsk!

Stalin var ein vidsynt mann, både som politiker og marxistisk teoretikar. No kjem det ut ei ny Stalin-bok på Forlaget Oktober, slik at norske lesarar kan gjere seg kjent med kva Stalins syn på eit av dei mest brennande spørsmåla -då som no- var.

I boka »MARXISMEN OG DET NASJONALE OG KOLONIALE SPØRSMÅLET» finn vi det største utvalet av Stalins artiklar om dette emnet som er å få. Utvalet går over meir enn 30 år, frå 1913 til 1934. Boka gir eit allsidig bilete av innhaldet i den nasjonale politikken i desse åra, og den revolusjonære politikken til bolsjevikpartiet slik Stalin formulerte han.

Lenin og Stalin kjempa fram det synet at det er uråd å avskaffa underkuinga i Europa om ikkje folka i Asia og Afrika, i kolonilanda, vart frigjorde. Dei braut ned muren mellom svarte og kvite, mellom dei »siviliserte» og usiviliserte» slavane av imperialismen.

Artiklane syner Stalin som ein særskild praktisk og vidsynt og kunnskapsrik politiker. Uetter slost han for stadig tettare band mellom sovjetstaten og dei underkua nasjonane. Innetter trøytna han aldri på å arbeida for full fridom og likskap og rikare kulturell vokster for dei nasjonalenasjonale minoritetane i Sovjetunionen, og han retta kvasse åtak mot all slags sjåvinisme, som han sjølv sa det:

Oktoberrevolusjonen frigjorde dei underkua nasjonane i tsarriket i internasjonalsmen sitt namn.

I dag raser det nasjonale frigjeringskampar i alle verdsdelar, som følgje av kolonipolitikken til imperialismaktene - t.d. i Eritrea, det sørlege Afrika og Indo-Kina. I denne samanhengen er artiklane til Stalin viktige. Han uttrykkjer og forklarar det fleire og fleire meiner om det nasjonale spørsmålet.

Boka er pent innbunden, innhaldsrik og billig og forlaget har utstyrt henne med utførlege merknader og eit register over viktige personar i boka.

Boka er på 302 sider

STALIN

Marxismen og det nasjonale og koloniale spørsmålet

Pris kr. 54,-

Abonnentar på
Lenin: »Utvalgte ver-
ker i 12 bind» eller
Mao Tsetung: »Verk-
er i Utvalg» kan tin-
gja boka til tilbods-
pris — kr. 46,-

- * Kva er det som gjer at landa i Asia, Afrika og Latin-Amerika til hovudkrafta i verdsrevolusjonen i dag?
- * Kvifor vart det uråd å skipa økonomisk sjølvstendige borgarlege statar etter at imperialismen braut gjennom i verdsrålestopk?
- * Kvifor er sosialismen og nydemokratiet ei blomstringstid for nasjonane?
- * Kvifor er nasjonane sin rett til lausriving eit prinsipp i marxismen-leninismen?

DU FINN SVAR PÅ ALT DETT OG MYKJE MEIR I DENNE STALIN-BOKA!

TINGINGSSÆDDEL

JA, send meg . . . eksemplar av J. Stalin »Marxismen og det nasjonale og koloniale spørsmålet».
Pris kr. 54,- pr. eks.

Kryss her dersom du abonnerer på Lenin- eller Mao-serien, og du får boka til tilbodspris — kr. 46,-.

Forlaget Oktober a.s betaler porto og oppkravsgebyr.

Send tingjenga til:

Forlaget Oktober a.s
Postboks 6875 St. Olavs plass
OSLO 1

NAMN:

ADR:

P.NR./STAD:

DIKT OM CHOU EN-LAI:

Dager med dyp sorg

av Ju Ying og hua Tan

Til norsk ved Harald Stub

Både diktet og dette tresnittet av Yang Hsien- jang er hentet fra Chinese Literature 3/1977.

1. JEG HUSKER DENNE DAGEN

Daggry med sorg
og jamrende vind
jorda var mørk
for Kina mista en stor sønn
denne dagen
8. januar 1976.

En dag uten muntre sanger.
En dag med sørgemusikk i lufta.
En dag da sjøl det røde flagget ikke vaia livet fram.
Revousjonen mista en hjørnestein
og dagen etsa seg inn i hjertene våre.

En dag da jordas puls gikk sakte.
En dag da havet bruste i sorg.
En dag gråten ikke lot seg stoppe
samme hvor mye vi forsøkte.
Vi må huske denne dagen
da statsminister Chou forlot oss for alltid.

En dag i brennende sorg.
En dag bajonettene blei pussa til tross for tårer.
En dag soldatene sverga
å sette statsminister Chous planer ut i livet.
Husk denne dagen!
Vi vil alltid huske statsminister Chou!

2. LA GODE NYHETER HVILE I LOMMA

La trommer og gongonger være stille.
La gode nyheter om mål vi har nådd hvile i lomma.
Ikke syng, le eller prat
for statsminister Chou har nettopp sovna.

Statsminister Chou var blitt for trøtt
sjøl om han aldri ville vedgå det.
Alle disse åra hadde han kjempa hvert sekund
og jobba atten timer i døgnet.

Kamerater, dere veit
han jobba seg gjennom nettene, like til daggry.
Husker dere hvordan håret hans plutselig blei hvitt
under Kulturrevolusjonen?

Når han nå sover
ser vi skyggen av et smil rundt munnen.
Veit han hvor bra smelteovnene gjør jobben?
Ser han gnistene fra stålet i drømme?

La trommer og gongonger være stille.
La gode nyheter hvile i lomma.
Ikke syng, le eller prat
for statsminister Chou har nettopp sovna.

Han sover på et leie av blomster
blant eviggrønne furuer og cypresser.
Omgitt av evig vår
og den røde sola fortsatt skinnende i hjertet.

Vær stille! Ikke forstyrr!
La vår statsminister ha en rolig søvn
for vi vil fortsatt ha ham med oss
mot ei lys framtid.

3. MORGEN VED AVISSTATIVET

I dag strekker mange hender seg ut
ved avisstativet.
Bøyde hoder. Du ser ikke ansiktene.
Bare sterke armer og hender som strekker seg ut.

Harde hender, hender smurt inn med olje
hender knytta til gevær og slegge.
Hvem eier hendene? Vi kjenner ingen navn
sjøl om vi kjenner slike hender.

Det er disse hendene som har temma tigre og drager
som har skapt en ny himmel på jorda
som kan flytte fjell og sjøer
som kan skrive meldinger om seire.
Det er hender med styrke som vanskelig kan måles
som skjelver i dag.

Fortell meg, våpenbrødre
hvorfor strekker dere hendene ut?
Har dere glemt geværer klare til kamp?
Har dere glemt hamre som tørster etter arbeid?

Om vinden kunne blåse
ruske opp i spørsmål og uklarheter inne i meg.
Vindens sus bringer dårlige nyheter
og jeg begynner å forstå hvorfor disse hendene strekker seg ut

Strekk disse sterke hendene ut
gjennom dødens meningsløse vindu
og skaff oss vår store statsminister Chou tilbake.

Ja strekk hendene ut
og før ham tilbake.
Også jeg må strekke hendene ut
i januarlyset.

Vi blir urolig gjennom avisene.
Statsminister Chou vil leve inne i oss.
Blodet strømmer raskere og fyller oss med ny varme.
Vi er på nytt klare for dagens oppgaver.

4. FORAN ET BILDE AV STATSMINISTER CHOU

Hvorfor føler jeg så sterkt for dette bildet?
Hvilket lys er det som fyller hodet?
Hva har drivi sorgen bort
og stoppa tårene?
Statsminister Chou, jeg ser du smiler til oss
fra førstesida i partiavisa.

Hvorfra kommer styrken til slegga?
Eller dette ønsket om å rense geværet?
Hva får pulsen til å slå raskere?
Hva gir meg nye krefter?
Statsminister Chou, jeg ser du smiler til oss
rett inn i hjertet på millioner av mennesker.

Du smiler til oss
med forventning i øynene.
Du smiler til oss.
I øynene dine ser jeg lyset fra våre kommunistiske mål.
Når vi ser på ansiktet ditt, statsminister Chou
skjønner vi at vi ikke har rett til å gråte.

La oss legge mer vekt bak sleggeslaga.
La oss pusse geværa og tørke tårene.
Statsminister Chou, vi skjønner budskapet ditt
og er klare til å slåss på alle fronter.

15.januar 1976

Tom side

RØDE FANE

Distribusjon:

Boks 2046

Grunerløkka,

Oslo 5

Postgiro 2 20 84 78

AV INNHOLDET:

Krise i kapitalismen

Ulveseth-utvalget

Olja og krisa

Streike-panel

Språkdebatt

Dikt m.m.
